

Gedraginterventie laat fietsers in Amsterdam stoppen voor rood licht

Effectieve gedragsinterventie de 'Gestopt-voor-rood-teller' draagt bij aan het creëren van een veilige verkeerssituatie door fietsers te laten stoppen voor rood licht

Ron Ghijssen, andc

Merel Peters, andc

Kyron Olmeijer, Dijksterhuis & van Baaren

Samenvatting

Fietsers die door rood rijden, kunnen gevaarlijke situaties in het verkeer veroorzaken. In samenwerking met Gemeente Amsterdam en Dijksterhuis & Van Baaren is het creatief gedragsbureau andc gelukt om bijna 20% meer fietsers te laten stoppen voor rood licht. Met de gedragsinterventie de 'Gestopt-voor-rood-teller' is de sociale norm ('de meeste mensen stoppen hier voor rood') op een ludieke wijze zichtbaar gemaakt. Een effectmeting toont aan dat door de 'Gestopt-voor-rood-teller' het aantal fietsers dat stopt voor rood 2,7 keer zo groot is. Zelfs na het weghalen van de interventie blijkt dit effect nog steeds twee keer zo groot.

Inleiding

Het verkeer in Amsterdam is de afgelopen jaren flink veranderd. De stad is drukker geworden, er zijn meer fietsers en voetgangers en minder auto's. Deze ontwikkeling heeft niet enkel zijn weerslag op de wegen en fietspaden, maar ook op de verkeersveiligheid. Verkeersveiligheid is dan ook een belangrijk thema binnen de Gemeente Amsterdam en om verkeersongevallen te voorkomen, worden steeds meer maatregelen getroffen. Opvallend is dat circa 90% van de verkeersongevallen in Amsterdam te herleiden is tot onveilig gedrag van de verkeersdeelnemers (Gemeente Amsterdam, 2016). Gedragsverandering bij verkeersdeelnemers is nodig om de verkeersveiligheid in Amsterdam te verhogen. Zo ook op het gebied van het negeren van rood licht (hierna roodlichtnegatie) bij fietsers. Op verzoek van de Gemeente Amsterdam hebben creatief gedragsbureau andc en gedragsbureau Dijksterhuis & van Baaren een gedragsgerichte aanpak, inclusief interventies, ontwikkeld om Amsterdamse fietsers aan te stimuleren te wachten voor een rood verkeerslicht.

Aanpak

Om effectieve gedragsinterventies te ontwikkelen en het negeren van rood licht door fietsers in Amsterdam te verminderen, heeft gedragsonderzoeksbureau Dijksterhuis & van Baaren een grondige analyse uitgevoerd van de situatie in Amsterdam. Hiertoe is zowel uitvoerig deskresearch, als veldonderzoek middels observaties uitgevoerd op het oversteekpunt bij de Kamerlingh Onneslaan/Nobelweg in Amsterdam. Een plek waar het probleemgedrag zich in hoge mate voordoet. Op basis van deze analyse is het gewenste gedrag waarop de gedragsinterventies moeten inspelen, vastgesteld. Het doelgedrag luidt: fietsers in Amsterdam stoppen voor een rood verkeerslicht.

Aan de hand van het behaviour change model (BCM) zijn verschillende stappen doorlopen om tot de kern van het doelgedrag en de doelgroep te komen, de meest relevante motieven, weerstanden en omgevingsfactoren in kaart te brengen en vervolgens de meest kansrijke gedragstechnieken te selecteren. Het behoud van de snelheid, de aanwezigheid van kinderen, de risicoperceptie en de gewoonte om door rood te fietsen, blijken belangrijke factoren voor het (niet) negeren van een rood verkeerslicht.

De gedragsstrategie

Om op deze verschillende factoren in te spelen, is een gedragsstrategie ontwikkeld waarin de volgende punten terugkomen:

Descriptieve norm

Wat de meerderheid doet - het populaire gedrag - wordt omschreven als de descriptieve norm. Men kijkt graag naar het gedrag van anderen om te bepalen wat het juiste gedrag is. Om zich te kunnen conformeren aan de groep, volgen mensen dit gedrag graag. De meerderheid van de fietsers stopt op het kruispunt bij de Kamerlingh Onneslaan en Nobelweg voor rood. Doordat de descriptieve norm op dit kruispunt positief is, is het kansrijk om hierover te communiceren.

Disrupt

Voor sommige fietsers is het een gewoonte om door rood te fietsen. Door gebruik te maken van een disrupt kan deze gewoonte doorbroken worden. Hierdoor zijn fietsers zich meer bewust van de omgeving en ontvankelijker voor gedragsverandering. Het gebruiken van een disrupt is daarom kansrijk om fietsers die vanuit gewoonte door rood licht fietsen, te laten stoppen voor rood licht.

Gedragsinterventie de ‘Gestopt-voor-rood-teller’

Op basis van de bovenstaande gedragsstrategie van Dijksterhuis & van Baaren is een gedragsinterventie ontwikkeld om roodlichtnegatie tegen te gaan. Deze gedragsinterventie is ontwikkeld door creatief gedragsbureau andc en heet de ‘Gestopt-voor-rood-teller’.

De gedragsinterventie

Om de descriptieve norm op een opvallende én geloofwaardige manier zichtbaar en concreet te maken, is een teller ontwikkeld die geplaatst is op enkele meters voor het desbetreffende stoplicht op de kruising Kamerlingh Onneslaan / Nobelweg. Deze teller bestaat uit twee onderdelen die met elkaar in contact staan: een teller en een opvallende knop.

De teller is zichtbaar voordat de fietser het stoplicht bereikt. Op een groot zelfvoorzienend dynamisch LED scherm van 160 x 80 cm is het numerieke aantal fietsers dat gestopt is voor rood weergegeven. Onder het getal wordt de vraag: “Jij toch ook?” aan de fietsers gesteld. Bij het stoplicht is een opvallende knop gemonteerd aan het verkeerslicht. Iedere keer dat deze knop wordt ingedrukt door een fietser die wacht voor rood, loopt het numerieke aantal fietsers dat gestopt is voor rood automatisch op. De fietser die op deze knop drukt, wordt beloond aan de hand van een groen icoon van een duim omhoog.

Doordat bij elke druk op de knop de teller oploopt, wordt de sociale norm om te stoppen voor rood licht niet enkel zichtbaar door de stoppende fietser, maar ook door het oplopende getal op het dynamische LED scherm.



Resultaten

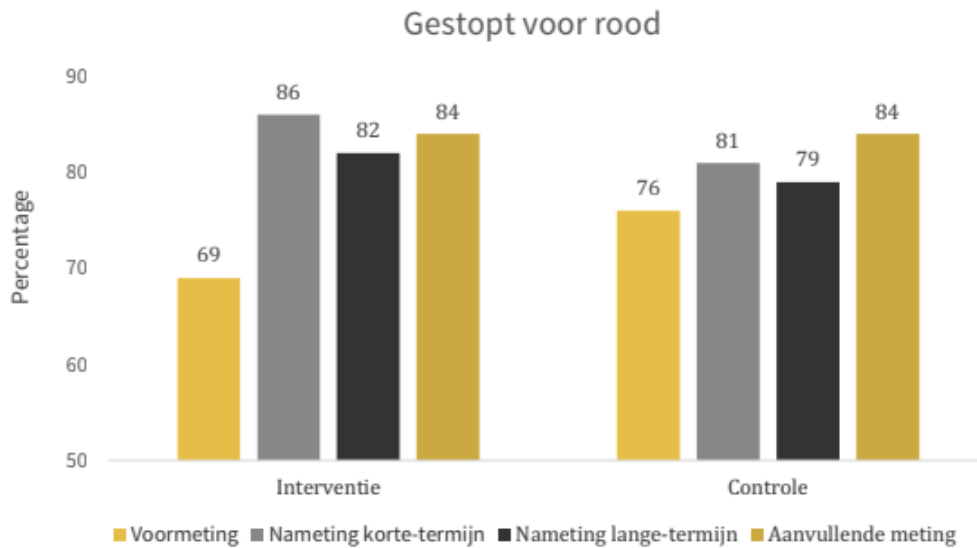
Gedragbureau Dijksterhuis & van Baaren heeft het effect van de 'Gestopt-voor-rood-teller' zowel op de korte als op de lange termijn gemeten. Dit deden zij door het aantal gestopte fietsers te tellen voor én na het plaatsen van de interventie. Daarnaast werd de locatie van de 'Gestopt-voor-rood-teller' vergeleken met een controlelocatie om eventuele storende factoren (zoals het weer) uit te sluiten. Om te beoordelen of het gedrag op lange termijn standhoudt, is na het verwijderen van de interventie nog een meting uitgevoerd.

Resultaten korte termijn

Uit de meting bleek dat de 'Gestopt-voor-rood-teller' leidde tot een afname van het aantal fietsers dat rood licht negeerde. Op de locatie waar de gedragsinterventie stond, stopten tijdens de voormeting 68,6% van het totaal aantal geobserveerde fietsers. Na het plaatsen van de 'Gestopt-voor-rood-teller' was dit 85,6%. Dit is een significante stijging ($p=.000$) van 24,6%. Het effect in andere woorden: de kans dat fietsers stoppen voor rood na de implementatie van de interventie is 2,7 keer zo groot geworden.

Resultaten lange termijn

Drie maanden nadat de interventie was weggehaald, is opnieuw een effectmeting uitgevoerd. Om het effect van de interventie in kaart te brengen voor de lange termijn, is een analyse uitgevoerd waarbij het verschil in het aantal stoppende fietsers geanalyseerd is over de verschillende metingen (voormeting, kortetermijn- en langetermijnmeting). Hierbij zijn ook de eventuele verschillen ten opzichte van de controleconditie gemeten. De 'Gestopt-voor-rood-teller' is ook op lange termijn effectief tegen roodlichtnegatie. Op de interventielocatie stopten tijdens de voormeting 68,6% van het totaal aantal geobserveerde fietsers voor rood. Direct na het plaatsen van de interventie was dit 85,6% en drie maanden later stopten 81,6% van het totaal aantal geobserveerde fietsers voor rood. De stijging is minder groot ten opzichte van de eerste nameting, maar het aantal gestopte fietsers voor rood is op de lange termijn nog steeds significant ($p = .000$) gestegen met 19,1% (vergeleken met de voormeting). Drie maanden na het plaatsen van de interventie stoppen fietsers 2 keer zo vaak als voor de interventie.



Grafiek 8. Resultaten teller-interventie. Het percentage fietsers dat stopte voor rood op de interventie- en controlelocatie, op de voormeting, korte-termijn nameting, lange-termijn nameting en de aanvullende meting.

Aanbevelingen

Het is altijd raadzaam om voorafgaand aan de inzet van de 'Gestopt-voor-rood-teller' de omgeving te analyseren. Het communiceren van de norm door de 'Gestopt-voor-rood-teller' is het meest kansrijk op een locatie waar de sociale norm versterkt kan worden. Dit impliceert dat het duidelijk moet zijn dat de meerderheid van de mensen op deze plek al stopt voor rood, maar waar dit niet continu zichtbaar is. Het scherm moet minstens 10 meter voor het verkeerslicht langs het fietspad worden geplaatst. Het is van cruciaal belang dat fietsers het scherm kunnen zien voordat ze bij het verkeerslicht arriveren. Als het scherm te dicht bij het verkeerslicht staat, wordt het pas opgemerkt op het moment dat fietsers al besloten hebben om door rood te fietsen. Er moet voldoende ruimte zijn langs het fietspad om het scherm te kunnen plaatsen voordat fietsers het verkeerslicht bereiken. Het scherm is vrij groot en kan het zicht van fietsers belemmeren.

Conclusie

De 'Gestopt-voor-rood-teller' is een gedragsinterventie die effectief is in het tegengaan van roodlichtnegatie bij fietsers. Hierdoor draagt deze gedragsinterventie bij aan het creëren van een veiligere omgeving voor fietsers op de kruising Kamerlingh Onneslaan / Nobelweg.